

Agnieszka Dobrowolska
Martyna Marszał

<https://orcid.org/0009-0003-8874-6228>
<https://orcid.org/0009-0009-9748-9562>

agnieszka.dobrowolska@edu.uni.lodz.pl
martyna.marszal@edu.uni.lodz.pl

<https://doi.org/10.18778/8331-664-2.01>

Uniwersytet Łódzki
Uniwersytet Łódzki

AKTYWIZACJA – INNOWACJA – AKULTURACJA (GLOTTO)DYDAKTYKA A KRYZYS MIGRACYJNY – ISTOTA ZAGADNIEŃ

Słowa kluczowe: migracja, aktywizacja, innowacja, akulturacja, glottodydaktyka

Streszczenie. Artykuł został podzielony na dwie części. W pierwszej z nich omówione zostało zagadnienie migracji i istotne dla niej uwarunkowania społeczne. Objasniono kluczowe w kontekście tego zjawiska pojęcia – aktywizację, innowację, akulturację i zwrócono uwagę na istotę komunikacji międzykulturowej. Druga część traktuje o artykułach zawartych w tomie pokonferencyjnym – każdy z nich został krótko opisany.

Współcześnie zjawisko migracji jest powiązane ze zmianami klimatycznymi, ekonomicznymi, politycznymi. Wpływ na nie ma także globalizacja, tj. „proces polegający w skali świata na coraz szerszej wymianie handlowej, nasileniu przepływu kapitału, ludzi [...] i w efekcie na zacieśnianiu się różnic kulturowych” (WSJP PAN¹). W kontekście tego zjawiska jednym z ważniejszych momentów było przystąpienie Polski do Unii Europejskiej w 2004 roku. Ten dziejowy kamień milowy spowodował, że „nasz kraj stał się częścią wielkiej wspólnej europejskiej przestrzeni ekonomicznej, społecznej i edukacyjnej” (Bernacka-Langier i in. 2010, s. 7). W 2018 roku temat ten został poruszony przez Samantę Busiło:

Polska stopniowo modyfikuje prawo i wdraża nowe rozwiązania, jednak raporty (Najwyższej Izby Kontroli¹ z 2015 roku, dotyczący pomocy społecznej

¹ Informacja o wynikach kontroli. Pomoc społeczna dla uchodźców, Warszawa 2015 (za: Busiło 2018, s. 86).

uchodźcom, oraz Instytutu Spraw Publicznych² z 2016 roku poświęcony edukacji językowej uchodźców w ośrodkach) wykazują poważne niedostatki. Mimo różnych koncepcji modelu edukacji migrantów nikt nie kwestionuje znaczenia znajomości języka polskiego jako obcego w procesie integracji. (2018, s. 86).

Wskazany powyżej postulat integrowania cudzoziemskich uczniów z polskimi rówieśnikami nabrał jeszcze istotniejszego znaczenia, po rozpoczęciu pełnoskalowej inwazji na Ukrainę w lutym 2022.

Większe możliwości w przekraczaniu granic przyczyniły się więc do napływu migrantów, a to pociągnęło za sobą inne zmiany m.in. dotyczące sytuacji w placówkach edukacyjnych. Nauczyciele, dydaktycy, metodycy musieli zmierzyć się z nowym wyzwaniem, którym było pojawienie się uczniów migranckich na zajęciach języka polskiego. Wymagało to nie tylko wprowadzenia zmian formalnych, czyli chociażby programowych, ale także zmian w sferze mentalnej. Nauczyciele, jako quasi-przewodnicy, musieli zadbać o to, żeby dotychczasowi uczniowie z otwartością podchodzili do często różniących się od nich rówieśników. Placówki edukacyjne musiały stawić czoła nowym wyzwaniom, ponieważ:

[...] szkoła powinna być ważnym środowiskiem promującym wielokulturowość i otwartość na szeroko pojętą inność. Tylko odpowiednio wyedukowani w tym zakresie nauczyciele mogą pomóc dzieciom z innych kręgów kulturowych w procesie integracji jednostki z grupą (klasą). Świadomi takich wyzwań pedagodzy są w stanie wykształcić wśród swoich uczniów (zarówno polskich, jak i cudzoziemskich) oczekiwane umiejętności psychospołeczne, niezbędne w edukacji międzykulturowej (Bernacka-Langier i in. 2010, s. 10).

Dydaktycy, także ci pracujący z migrantami, muszą zadbać o trzy ważne rzeczy. Po pierwsze, aktywizować grupy poprzez wykorzystywanie odpowiednich metod oraz technik, po drugie, dostosowywać materiały do ciągle zmieniających się potrzeb swoich uczniów. Po trzecie, usprawniać proces akulturacji wśród rówieśników (i nie tylko w ich gronie). Sytuacja społeczna, podobnie jak język, ulega ciągłym zmianom, a badacze, dydaktycy, metodycy i inni są zobowiązani, żeby dostosowywać do nich zarówno siebie, jak i osoby będące odbiorcami przekazywanych przez nich treści. Badacze obserwują nowo powstające zjawiska i wysnuwają kolejne wnioski, zmieniające dotychczasową perspektywę. Dydaktycy i metodycy dopasowują przekazywane treści do nowej publiczności, której oczekiwania nie są i nie będą jednakowe.

Aktywizacja jest procesem pobudzania do działania. W świetle nauczania języka polskiego jako obcego odgrywa niezwykle ważną rolę. Wielu glottodydaktyków widzi potrzebę zastąpienia metod podających

² R. Bałczyński-Sielaczek, *Język polski w ośrodkach. Wyniki badania ewaluacyjnego*, Warszawa 2016 (za: Busiło 2018, s. 86).

(np. pogadanka, wykład) tymi aktywizującymi (Komorowska 1978). Strategie stosowane podczas nauki mają za zadanie zwiększyć zaangażowanie uczniów oraz skłonić ich do samokształcenia. Do technik, które są powszechnie stosowane na lekcjach języka polskiego jako obcego, zalicza się: technikę projektu, burzę mózgów, odgrywanie ról, dramy, symulację, metaplan, drzewo decyzyjne, debatę czy dyskusję (Dziewanowska 2010). Dzięki nim uczniowie, prócz aktywizacji, uczą się również pracy zespołowej. W sytuacji kryzysu migracyjnego ma to szczególne znaczenie. Takie metody mogą pozwolić na przełamanie pierwszych barier wśród adeptów polszczyzny.

Rozwój technologii i szeroki dostęp do jej zdobyczy powoduje, że wzbudzenie zainteresowania wśród uczących się jpjo jest coraz większym wyzwaniem. Praca z samym podręcznikiem, bez użycia dodatkowych materiałów, może być nużąca dla niektórych grup, a w szczególności dzieci (Ziółkowski 2016, s. 7). Nauczyciele, zarówno ci pracujący w polskich szkołach, jak i ci prowadzący lekcje języka polskiego jako obcego, postawieni są przed zadaniami, w których muszą wykazać się kreatywnością. Zdają sobie oni sprawę, że nauka i zabawa powinny iść w parze, ponieważ uczniowie chętniej angażują się w takie zajęcia, a zagadnienia przedstawione w interesujący sposób bardziej zapadają w pamięć (Tamże, s. 11).

O innowacjach³ dydaktycznych zaczęto dyskutować już na początku drugiej połowy ubiegłego wieku. Bywają traktowane jako nowe wynalazki czy kombinacje, jednakże nie każda nowinka staje się innowacją (Piekarz-Thien 2018, s. 47). Zastosowanie technik ludycznych – również w postaci narzędzi online – to temat, którym zajmuje się wielu glottodydaktyków, a wśród nich: Teresa Siek-Piskozub, Augustyn Surdyk czy Krzysztof Kotuła. Siek-Piskozub (1994) zbadała wpływ zabaw i gier na przyswajanie języka angielskiego przez dzieci i młodzież. Surdyk (2023, s. 49–69) w jednym ze swoich artykułów dotyczących kształcenia anglistów przedstawił różnice i podobieństwa w podejściu do gier w Polsce i za granicą. Natomiast Kotuła (2022) opisał wykorzystanie gier komputerowych (cyfrowych) na lekcjach języka francuskiego w szkole. Na gruncie glottodydaktyki polonistycznej również nie brakuje publikacji poruszających wspomniane zagadnienie, czego przykładem jest m.in. dysertacja Pauliny Kaźmierczak pod tytułem *(E-)ludyczność w glottodydaktyce polonistycznej. Techniki rozwijające kompetencję językową* (2023). Badaczka zaprezentowała aplikacje mobilne, które można wykorzystać na zajęciach języka polskiego jako obcego w celu zwiększenia atrakcyjności lekcji.

³ Innowacja – 'wprowadzenie nowego rozwiązania' (WSJP PAN 2).

Innym rodzajem innowacji są zajęcia teatralne. Badaczami zajmującymi się tym tematem są Michalina Biernacka i Piotr Horbatowski. Biernacka w artykule *Podjęcie działańowe a rozwój (nie tylko) cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego – na przykładzie spektaklu „Pieśń lasu”* (2024, s. 147–170) na podstawie badań ankietowych, przeprowadzonych wśród osób zaangażowanych w tytułową sztukę, ukazała jakie korzyści może przynieść tego rodzaju przedsięwzięcie artystyczno-dydaktyczne. Horbatowski w swym tekście *Zajęcia teatralne jako forma dialogu międzykulturowego w nauczaniu języka polskiego jako obcego* (2021, s. 341–342) również przedstawia, jak realizacja spektakli teatralnych wspiera naukę języka polskiego oraz buduje dialog międzykulturowy.

Kolejnym tematem, na który wskazuje tytuł konferencji, jest akulturacja rozumiana jako:

proces wymiany kulturowej, następującej w sytuacji bliskiego i długotrwałego kontaktu między różniącymi się od siebie kulturowo grupami etnicznymi i narodowymi lub należącymi do nich jednostkami. Zachodzić może na skutek spotkania przedstawicieli różnych kultur, na skutek procesów migracyjnych czy osadnictwa przedstawicieli jednej grupy na terenach zajmowanych przez inną oraz długotrwałego kontaktu między przedstawicielami różnych kultur zachodzącego na obszarach pogranicza kulturowego. (CBH PAN).

Jest więc ona ściśle powiązana ze zjawiskiem migracji. Nowo przybyłe osoby, znalazłszy się w odmiennej rzeczywistości, przystosowują się do zmiany nawyków, wartości, a czasami także tożsamości. Odnalezienie się w nowym otoczeniu to nie lada wyzwanie, zarówno dla dorosłych, jak i dla dzieci, które najczęściej zmieniają miejsce zamieszkania zgodnie z wolą rodziców. „Zdarza się, że odmiennność kulturowa i nakładające się na nią niskie kompetencje (lub ich brak) w zakresie porozumiewania się w języku polskim powodują, że są one (dzieci) izolowane od grup rówieśniczych”. Takie osamotnienie może prowadzić do separacji bądź marginalizacji, a więc negatywnego w ujęciu asymilacyjnym skutku procesu akulturacji. Istotne jest, żeby osoba mająca styczność z migrantem wykazała się szczególną dozą empatii i pomogła mu spojrzeć przychylniejszym okiem na nową codzienność (Młynarczuk-Sokołowska, Szotak-Król 2019, s. 283).

Zorganizowanie konferencji pt. *Aktywizacja – innowacja – akulturacja. (Glotto)dydaktyka a kryzys migracyjny* potwierdziło istotność wymienionych zagadnień. Spotkanie to odbyło się w Łodzi, w dniach 12–13 kwietnia 2024 roku z inicjatywy członków Koła Naukowego Glottodydaktyków działającego przy Zakładzie Lingwistyki Stosowanej i Kulturowej Uniwersytetu Łódzkiego i skupiło (glotto)dydaktyków zdających sobie sprawę z wagi podjętego w tytule konferencji tematu. Wydarzenie

było skierowane przede wszystkim do studentów i doktorantów, jednak kilka wystąpień zostało zaprezentowanych przez bardziej doświadczonych prelegentów. Uczestnicy konferencji mogli wziąć czynny udział w warsztatach, a także mieli możliwość wysłuchania referatów.

To właśnie dzięki wymianie dydaktycznych doświadczeń powstała niniejsza publikacja. Zebrane zostały w niej artykuły dotyczące tematyki kryzysu migracyjnego, aktywizacji, innowacji i akulturacji. Teksty umieszczone w tomie zostały podzielone na cztery działy tematyczne poruszające zagadnienia (glotto)dydaktyki z perspektywy: komunikacji, kreatywności, wielokulturowości, a także nauczania w szkole. Jednym z podstawowych celów przy nauce języka polskiego jako obcego jest wykształcenie umiejętności komunikowania się. Interakcje między lektorami i uczniami przekładają się na późniejsze kontakty z innymi rodzimymi użytkownikami języka, co czyni ten dział prymarnym i wartym zgłębienia. Stawianie na kreatywne rozwiązania przy nauczaniu języków zwiększa motywację uczniów, a tym samym wpływa na efekty kształcenia. Nauka poprzez niekonwencjonalne metody angażuje jednocześnie nauczycieli, którzy uatrakcyjniają formę przekazywania wiedzy, jak i uczniów zachęcanych do pracy w nietypowy sposób. Wielokulturowość natomiast jest ściśle powiązana z migracją, która z biegiem lat staje się coraz bardziej widoczna i odczuwalna. Ważne jest promowanie tolerancji i szacunku dla różnych kultur, ponieważ to stanowi filar globalnego społeczeństwa. Uczestnikami konferencji byli przede wszystkim studenci, dydaktycy, badacze, nauczyciele, którzy na co dzień mają styczność z adeptami polszczyzny, tj. osobami chcącymi nauczyć się języka polskiego jako obcego, często w warunkach szkolnych. Poszerzanie wiedzy w tym zakresie jest więc kluczowe dla efektywnego przekazywania informacji.

Pierwszy rozdział dotyczy szeroko rozumianej komunikacji wobec zagadnienia kultury. Znajdują się tutaj teksty opisujące jej różne formy – zarówno te mówione, jak i pisane. Agnieszka Banach zajęła się tematem fałszywych przyjaciół w nauczaniu języka polskiego jako obcego, a swoje obserwacje zawarła w artykule pt. *Fałszywi przyjaciele w nauczaniu języka polskiego Ukraińców*. Na podstawie analizy materiałów zebranych podczas rocznej pracy z Ukraińcami autorka przedstawiła problemy, z którymi mierzą się zarówno lektorzy, jak i uczniowie. Wskazała również techniki, dzięki którym można się ustrzec błędów wynikających z podobieństwa języków słowiańskich.

Małgorzata Syrek w artykule *Omówienie jako strategia komunikacyjna w języku mówionym* dokonała analizy omówienia na tle innych strategii komunikacyjnych i zbadała frekwencyjność wykorzystywania tej

strategii wśród cudzoziemców. Autorka dzieli się wynikami swoich czteroletnich badań, opisując różnicę wynikającą ze sposobu prowadzenia zajęć językowych.

Co ma wspólnego Robert Lewandowski z Andrzejem Dudą? O znajomości słynnych Polaków wśród Ukraińców uczących się języka polskiego to tytuł artykułu Agnieszki Dobrowolskiej. Autorka przeprowadziła badania ankietowe w trzech grupach wiekowych: dzieci, młodzieży i dorosłych, zadając pytania o polskie kulturemy. Na podstawie wyników przeanalizowała, co obcokrajowcy wiedzą o znanych Polakach i sformułowała wnioski na temat przyczyn omawianego stanu rzeczy.

Drugi rozdział skupia się wokół problemów kreatywności w glottodydaktyce. Znajdują się tu trzy teksty, w których autorki pokazują, jak w pomysłowy sposób, nie bazując tylko na podręcznikach, można poprowadzić zajęcia języka polskiego jako obcego. Marta Bursiak w artykule *Podcast kryminalny na lekcjach języka polskiego jako obcego* omówiła potencjał, jaki kryją polskie podcasty kryminalne i zaprezentowała kroki, które należy podjąć podczas przygotowywania lekcji. Autorka, na podstawie audycji pt. *Gdzie jest córka Al Bano i Rominy Power?* z kanału *Kryminatorium*, przedstawiła propozycję rozbudowanej serii ćwiczeń.

DIY. Przepis na lekcję języka polskiego jako obcego z elementami arteterapii (na przykładzie Dziennika wdzięczności) to tytuł artykułu napisanego przez Patrycję Kownacką. Badaczka podzieliła tekst na dwie części: teoretyczną i praktyczną. W pierwszej z nich zaprezentowała, czym jest arteterapia, powołując się na takich badaczy jak Dorota Karkut czy Eugeniusz Józefowski. Opisała także gatunki arteterapeutyczne: plastykoterapię, biblioterapię, muzykoterapię, teatroterapię, filmoterapię, choreoterapię, wykazując jednocześnie ich potencjał glottodydaktyczny. W części praktycznej zaprezentowała przebieg warsztatów pilotażowych oraz przedstawiła kroki, które były realizowane podczas przeprowadzania zajęć.

Kolejną osobą, która zaproponowała niekonwencjonalne podejście do nauczania jpjo, była Katarzyna Żák-Caplot. W artykule pt. *Muzeum na zajęciach i zajęcia w muzeum, czyli jak wykorzystać edukację muzealną na zajęciach języka polskiego jako obcego* autorka zamieściła praktyczne porady, które można wykorzystać przy tworzeniu materiałów dydaktycznych w przestrzeni muzealnej. Przywołała przy tym projekty, które były zrealizowane w muzeach i miały na celu naukę języka polskiego jako obcego.

W trzecim rozdziale, oscylującym przede wszystkim wokół zagadnienia wielokulturowości i dialogu międzykulturowego, znalazły się trzy artykuły związane ze studiami przypadków. Teksty dotyczą obser-

wacji osób, które doświadczyły migracji i pochodzą z różnych kontynentów – Afryki, Azji i Europy. Pierwszy artykuł został napisany przez Michalinę Koniuk, która zaprezentowała swoje doświadczenia po rocznym kursie prowadzonym dla studentów z Konga i Angoli. Autorka porównała różnice występujące wśród uczniów, wykorzystując klasyfikację wymiarów kultury zaproponowanych przez Geerta Hofstede, a także badania ankietowe. Badaczka przedstawiła zebrane obserwacje w artykule pt. *Interakcje kulturowe podczas rocznego kursu języka polskiego. Studenci z Konga i Angoli – studium przypadku*.

Aleksandra Ludwicka – autorka artykułu pt. *Różnice kulturowe między Polską a Kambodżą w kontekście nauczania języka polskiego jako obcego – studium przypadku* także sięgnęła po klasyfikację zaproponowaną przez Hofstede. Swojej obserwacji poddała jednak Khmera, a więc mieszkańca Azji Południowo-Wschodniej. Autorka poszerzyła swoją analizę o wywiad z osobą pochodzącą z Kambodży, który pozwolił jej opisać różnice dotyczące m.in. systemu edukacji, kuchni czy stosunku do ludzi starszych.

Ostatni artykuł pt. *Dwujęzyczność polsko-niemiecka. Studium przypadku* został napisany przez Martynę Marszał, która przebadła wymowę dziecka dwujęzycznego. Autorka, za pomocą programu do analizy audytywno-akustycznej, zweryfikowała wypowiedzi dziewczynki, a błędy pogrupowała według klasyfikacji interferencji fonemicznych polskiego językoznawcy Jacka Perlina. Badanie pozwoliło określić, w jaki sposób znajomość dwóch repertuarów językowych wpłynęła na poprawność wypowiedzi nastolatki.

Na ostatni rozdział, który tematycznie wiąże się przede wszystkim z nauczaniem języka polskiego jako obcego w placówkach edukacyjnych, złożyły się trzy teksty. Ich treść dotyczy zarówno perspektywy nauczycieli, jak i uczniów. W artykule pt. *Cele Zrównoważonego Rozwoju na lekcjach języka polskiego w szkole podstawowej – wyzwania współczesności a kanon lektur* Joanna Kostrzeva omówiła istotę postulatów związanych z Celami Zrównoważonego Rozwoju, które mają zniwelować m.in. problem ubóstwa czy nierówności społecznej. Autorka na przykładzie noweli *Janko Muzykant* przedstawiła, jak można wprowadzać tę istotną tematykę na zajęciach języka polskiego (także języka polskiego jako obcego) i tym samym poszerzać świadomość uczniów na temat interpretowania tekstów lektur tak, by pozwalały lepiej rozumieć otaczający nas świat.

Kornelia Mazowiecka i Wiktoria Tatar przyjrzały się trudnościom, z którymi mierzą się nauczyciele, a przeszkody te omówiły w artykule pt. *Codziennie wyzwania nauczycieli języka polskiego w pracy z uczniami ukraińskiego pochodzenia*. Autorki, za pomocą metody ankietowej,

zadały nauczycielom pytania, w których badani mieli określić swój stosunek do zajęć z obcokrajowcami – czy płynność lekcji jest taka sama jak przed przybyciem nowych uczniów bądź czy w szkołach, w których uczą, prowadzone są zajęcia dla cudzoziemców mających problemy ze zrozumieniem języka polskiego.

Artykuł Pauliny Pawlik pt. *Porozumienie kultur, czyli literatura dla dzieci jako narzędzie kształtowania wrażliwości na wielokulturowość* jest ostatnim tekstem umieszczonym w tomie. Autorka zwróciła uwagę na istotę nauczyciela jako mediatora kulturowego. Przedstawiła, jak za pomocą bajki międzykulturowej dla dzieci (*Inny na uchodźczym szlaku* Anny Młynarczuk-Sokołowskiej i Katarzyny Szostak-Król oraz *Podróż Innego do Krainy Smoka* Eweliny Rusickiej-Karoui) można przekazywać wiedzę na temat odrębności tożsamościowej i w jaki sposób opowieści te poszerzają świadomość odbiorców.

Współczesna glottodydaktyka ulega szybkim przemianom. Niewątpliwie jej rozwój jest warunkowany sytuacją na świecie, m.in. przez pandemię, wojny. Wydarzenia, z którymi wiążą się migracje wymusiły na nauczycielach znalezienie nowych rozwiązań, za pomocą których można efektywnie nauczać języka polskiego jako obcego. Niniejszy tom prezentuje obraz tego, jak wygląda praca lektora w obecnych czasach, a także pozwala poszerzyć wiedzę z zakresu glottodydaktyki polonistycznej. Przedstawia kreatywne rozwiązania mające na celu uatrakcyjnienie sposobu przekazywania wiedzy, a także gromadzi ciekawe badania, które pozwalają zwiększyć świadomość o odrębności innych kultur, co niewątpliwie przyczynia się do lepszego zrozumienia własnej. Tym samym publikacja podkreśla znaczenie aktywizacji, innowacji i akulturacji w perspektywie (glotto)dydaktyki międzykulturowej, szczególnie w obliczu kryzysu migracyjnego.

BIBLIOGRAFIA

- Bernacka-Langier A., Brzezicka E., Doroszczuk S., Gębal P., Janik-Płocińska B., Marcinkiewicz A., Pawlic-Rafałowska E., Wasilewska-Łaszczuk J., Zasuńska M., 2010, *Ku wielokulturowej szkole w Polsce. Pakiet edukacyjny z programem nauczania języka polskiego jako drugiego dla I, II i III etapu kształcenia (w szkołach m.st. Warszawy)*, Warszawa, <http://www.wlaczpolske.pl/wielokulturowaszkola.pdf> [3.07.2024].
- Biernacka M., 2024, *Podejście działaniowe a rozwój (nie tylko) cudzoziemców uczących się języka polskiego jako obcego – na przykładzie spektaklu „Pieśń lasu”*, „Acta Universitatis Lodzensis. Kształcenie Polonistyczne Cudzoziemców”, t. 31.
- Busiło S., 2018, *Odczarować imigrantów, czyli o słuchaczach szkoleń językowych oczami lektorów*, w: P. Potasińska, M. Stasieczek-Górna (red.), *Wyzwania glottodydaktyki polonistycznej: „życie zaczyna się po sześćdziesiątce...”*, Warszawa, s. 86–102.

- CBH PAN, <https://cbh.pan.pl/pl/akulturacja> [8.09.2024].
- Dziewanowska D., 2010, *Motywacja, metody aktywizujące a nowe wyzwania edukacyjne*, „Annales Universitatis Paedagogicae Cracoviensis. Studia Russologica”, t. 3, nr 81.
- Horbatowski P., 2021, *Zajęcia teatralne jako forma dialogu międzykulturowego w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, w: E. Lipińska, A. Seretny (red.), *Dydaktyka języka polskiego jako nierodzimego. Konteksty – dylematy – trendy*, Kraków, s. 341–362.
- Każmierczak P., 2023, *(E-)ludyczność w glottodydaktyce polonistycznej. Techniki rozwijające kompetencję językową*, <https://repozytorium.uni.lodz.pl/handle/11089/47194> [28.06.2024].
- Komorowska H., 1978, *Sukces i niepowodzenie w nauce języka obcego*, Warszawa.
- Kotula K., 2022, *Gra komputerowa na lekcji języka obcego. Procesy interakcyjne w zgamifikowanej klasie języka francuskiego*, Lublin.
- Młynarczuk-Sokołowska A., Szostak-Król K., 2019, *Różnorodność i inkluzja w edukacji – wybrane aspekty wspierania uczniów z doświadczeniem migracji*, w: I. Chrzanowska, G. Szumski (red.), *Edukacja włączająca w przedszkolu i szkole*, Warszawa, s. 278–287, <https://repozytorium.uwb.edu.pl/jspui/handle/11320/8682> [10.07.2024].
- Piekarz-Thien M., 2018, *Innowacja na drodze praktycznie użytecznej aplikacji? Przyczynek na rzecz dialogu pomiędzy glottodydaktyką a językoznawstwem*, „Neofilolog” (50/1), Poznań, s. 45–64.
- Siek-Piskozub T., 1994, *Gry i zabawy w nauczaniu języków obcych*, Warszawa.
- Surdyk A. 2023, *Ludologia – naukowe badania gier. Przeszłość, terażniejszość, przyszłość*, „Images. The International Journal of European Film, Performing Arts and Audio-visual Communication”, t. 33, nr. 42.
- WSJP PAN 1 – P. Żmigrodzki (red.), *Wielki słownik języka polskiego PAN*, https://wsjp.pl/haslo/do_druku/22984/globalizacja [8.09.2024].
- WSJP PAN 2 – P. Żmigrodzki (red.), *Wielki słownik języka polskiego PAN*, <https://wsjp.pl/haslo/podglad/37298/innowacja/4321728/czynnosc> [8.09.2024].
- Ziółkowski P., 2016, *Innowacje metodyczne w glottodydaktyce*, „Вісник Житомирського державного університету імені Івана Франка”, t. 1, nr. 84, Żytomierz.

WYKAZ SKRÓTÓW

CBH PAN – Centrum Badań Historycznych Polskiej Akademii Nauk w Berlinie
 WSJP PAN – Wielki słownik języka polskiego Państwowej Akademii Nauk

ACTIVATION – INNOVATION – ACCULTURATION. (GLOTTO)DIDACTICS AND THE MIGRATION CRISIS – THE ESSENCE OF THE ISSUES

Keywords: migration, activation, innovation, acculturation, glottodidactics

Summary. The article was divided into two parts. The first one discusses the issue of emigration and its important social conditions. Important issues in the context of emigration were explained – activation, innovation, acculturation, and attention was paid to the essence of intercultural communication. The second part referred to the articles included in the post-conference volume – each of them was shortly summarized.